

שלום וברכה לבאים לאירוע מיוחד זה.

היום, מוצאי יום השואה, 72 שנה מיום הקמת שני הגיטאות בקובל ומהאקציה הראשונה של יהודי קובל, שהתרחשה בתחילת חודש מאי 1942, בה נרצחו למעלה ממחצית מ-18,000 היהודים שהושמדו בקובל.

לרגל הקרנת הסרט התיעודי "לאלו שבאים אחרינו" הושלמה הדפסת חוברת ההנצחה מספר 20 של הארגון, חוברת תרגומים של חברנו **בני גבירצמן** לספר ביידיש "פנקס קובל" שראה אור בארגנטינה 1951. ב"פנקס" ישנם פרטים חשובים על שואת יהודי קובל שלמרבה הפליאה אינם מופיעים בספר "קובל".

אין לנו כארגון הסבר או הצדקה לחוסר המידע, הבלבול והסתירות הקיימות גם כיום בנוגע למקום הרצח של אלפי היהודים שנרצחו באקציה השנייה. הסרט שיוקרן נוגע גם בנקודה זו. על פי "פנקס קובל" ועדויות אחרות, האקציה השנייה התרחשה גם היא ביער בכובה ב-18 לאוגוסט 1942. כאלף יהודים להערכתנו, שהסתתרו ונתפסו לאחר האקציה השנייה, רוכזו בבית הכנסת הגדול ומשם הובלו להשמדה בבית הקברות היהודי "החדש".

קיימות עדויות אחרות הטוענות שהאקציה השנייה התרחשה כולה בבית הקברות היהודי "החדש" שבקובל עצמה ולא ביער בכובה. מכון "יד ושם" שקבע כך מתמהמה לבקשתנו לבדיקה רצינית של נושא כל כך עקרוני.

במכון לחקר השואה בקייב שבאוקראינה, בחרו את הטבח בקובל ובכובה כפרויקט מחקר, הם מתכוננים לפרסם את תוצאות המחקר בספר ואולי דווקא מהם נחכים.

לפני כמה חודשים אירחנו בארץ משלחת תיעוד וצילום מהעיר אולדנבורג שבגרמניה שם נערך בשנת 1964 משפט שני הארכי-רוצחים מקובל: קסנר ומנטיי. אנשי אולדנבורג תיעדו עדים בארץ ומכינים ספר וסרט בעקבות המשפט ולקחיו.

בארה"ב מתכננים להכין סרט בשנה הבאה בשם "קול קובל". "קול קובל" הוא הקול האחרון של חורתי הצוואות על קירות בית הכנסת הגדול שבקובל, החריתות של שארית בני הקהילה לפני שנלקחו להשמדה בבית הקברות "החדש". גם בנושא זה נוגע הסרט שיוקרן כאן היום.

התכנסנו כאן להקרנת סרטו התיעודי של **אלי רובח**, החי בפריז, המתאר את מסעה של **חוה בוכוולד**, בתה של **פרידה בוכוולד** לבית **רוזנבלט**, ניצולה מקובל שברחה מזרחה עם אחיה מיד עם פרוץ המלחמה. לפרידה היה בקובל גן ילדים פרטי, הגן היוקרתי שבעיר. אחת מהילדות שביקרו בגנה של פרידה היתה חברתנו הנוכחת כאן, **דורה גודיס** לבית **רופה**. דורה היא אחת

מהמרוואיינות בסרט זה, שניצלה מהתופת באורח נס. המשפחה הפולניה שעזרה לדורה בחלק ממסע הבריחה זכתה לאחרונה לעיטור "חסידי אומות עולם".

הסרט הוא מסע חיפוש אישי של חוה בכוולד שהתפתח למסע התחקות אחר גורל כלל יהודי קובל. המסע התחיל בישראל בסדרת פגישות בביתו של חברנו **אלי מנדל** המנוח שריכז את הידע הכתוב והלא כתוב על קורות יהודי קובל.

כמה שנים מאוחר יותר חווה וחברה אלי רובח "חרשו" את הארץ מהצפון לדרום לפגישות וצילומים של בני דור ראשון המשולבים במהלך סרט זה.

חוה ביקרה גם בקובל כמה פעמים ובעזרת המידע שמסרה לנו אנו עוסקים כיום במאמצים להקמת אנדרטה להנצחת הנרצחים בשואה בבית קברות זה.

חוה חיה בפריז ולא במרכז המידע הקיים בארץ. היא חלמה ויזמה ולמרות כל הקשיים היתה נחושה והצליחה והשלימה את משימתה באופן מעורר הערכה.

הסרט התייעודי שהופק בעקבות מסעה של חוה היא הוכחה ניצחת לאפשרויות העשייה העומדות בפני דורות ההמשך.

אנו מודים לחוה ולאלי על פעילותם לשימור זכר העיר שחרבה.

התנצלות הנהלת הארגון בעקבות האירוע:

אולם ההתייחדות בהיכל ווהלין היה מלא מפה לפה מבני כל הדורות. הוכנסו כיסאות נוספים ככל שניתן, ואף על פי כן חלק מהנוכחים עמד כל האירוע וחלק ישב על הריצפה. דווח שבין עשר לעשרים מהבאים לא הצליחו להיכנס פנימה ועזבו. להערכתנו הגיעו לאירוע למעלה מ- 150 איש, פי שניים מהבאים לטכסי האזכרה השנתיים. גם מקרופון לא היה באולם שלנו- הוא נלקח לאירוע אחר באולם הגדול של ההיכל, שנערך באותה עת ושעליו לא היה ידוע לנו מראש.

60 חוברות הנצחה הובאו לאירוע. לאלו שהגיעו אחרונים לא נותרו חוברות.

הופתענו מהענות הרבה של בני כל דורות ההמשך. אנו מתנצלים על אי הנוחות ועוגמת הנפש שנגרמו לרבים מהבאים וננסה להימנע מכך בעתיד. מהדיווח של החברים הסרט היה מרשים, מעניין ומאוד מרגש.

נשתדל לשכנע את יוצרי הסרט להעביר לנו עותק ממנו.